

Domácí úkol 2a: Harmonický poloměr ve statických a sféricky symetrických prostoročasech

Relativistická fyzika II

Odevzdání: 15. května 2026

Na přednáškách jsme probírali koncept harmonických souřadnic a jejich význam pro počáteční problém v relativitě. V této úloze se pokusíte takoveto souřadnice najít v obecném statickém, sféricky symetrickém prostoročase a pak výrazy specializujete na Schwarzschildovu metriku. Cílem je pochopit strategie, jak se harmonické souřadnice hledají, a že jsou typicky odlišné od běžně používaných souřadnic.

Obecnou statickou, sféricky symetrickou metriku lze lokálně vyjádřit v souřadnicích Schwarzschildova typu jako

$$ds^2 = -f(r)dt^2 + h(r)dr^2 + r^2(d\theta^2 + \sin^2\theta d\phi^2), \quad (1)$$

kde $f(r), h(r)$ jsou nějaké obecné funkce. V případě Schwarzschildova prostoročasu $f = 1/h = 1 - 2M/r$.

- (a) Zkuste najít harmonický poloměr $R_H(r)$ takový, aby platilo $\square R_H = 0$. (S funkcí $R_H(r)$ nakládejte jako se skalárním polem.) Ukažte, že pro Schwarzschildovu metriku je takové pole vždy buď triviální nebo singulární na horizontu. Diskutujte též harmoničnost ostatních souřadnic.
- (b) Vyzkoušejte proto jiný Ansatz: “sférické souřadnice odvozené z harmonických souřadnic Kartézského typu”. Tj. uvažujte

$$T_H = t, X_H = r_H(r) \sin\theta \cos\phi, Y_H = r_H(r) \sin\theta \sin\phi, Z_H = r_H(r) \cos\theta. \quad (2)$$

Ukažte, za jakých podmínek jsou souřadnice harmonické, tj. kdy splňují $\square\phi = 0$ pro $\phi = T_H, X_H, Y_H, Z_H$.

- (c) Rovnice vyřešte v případě Schwarzschildova prostoročasu tak, aby souřadnice měly pro $r \rightarrow \infty$ význam běžných Minkowského souřadnic.
- (d) Vyjádřete Schwarzschildovu metriku v souřadnicích t, r_H, θ, ϕ . Porovnejte první tři členy rozvoje metriky v $1/r_H$ s těmi v $1/r$.
- (e) Bonus: Vyzkoušejte najít řešení i v jiných statických, sféricky symetrických prostoročasech, třeba i numericky.